

بررسی روابط فیما بین سواد مالی، تهدیدات مالی و رفاه مالی و فردی

زهرا رضائی ده آبادی

دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری، موسسه آموزش عالی امام جواد (ع)، یزد، ایران. (نویسنده مسئول).

Shahzadeh4069@gmail.com

دکتر سهیلا شهرستانی

استادیار گروه حسابداری، موسسه آموزش عالی امام جواد (ع)، یزد، ایران.

s.shahrestani@iju.ir

دکتر زینب زحمتکش

استادیار گروه حسابداری، موسسه آموزش عالی امام جواد (ع)، یزد، ایران.

zahmatkesh.z@gmail.com

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی روابط فیما بین سواد مالی، تهدیدات مالی و رفاه مالی و فردی در بازه زمانی سال ۱۴۰۱ تا ۱۴۰۲ صورت گرفته است. پژوهش از نظر ماهیت و روش، از نوع پژوهش‌های توصیفی-پیمایشی بوده و از نظر هدف، کاربردی قلمداد می‌گردد. جامعه آماری متشکل از کلیه سرپرستان خانوارهای شهرستان یزد می‌باشد و نمونه آماری نیز از طریق فرمول کوکران در جامعه نامحدود و به روش نمونه‌گیری در دسترس انجام شده است که در نهایت تعداد ۳۸۴ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب گردید. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه بوده که برای سنجش متغیر سواد مالی از پرسشنامه معین الدین (۱۳۹۰) و برای سنجش متغیرهای رفاه مالی، رفاه فردی و تهدیدات مالی از پرسشنامه بردا و همکاران (۲۰۲۳) استفاده شده است. روایی محتوایی- صوری و روایی سازه (تحلیل عاملی تأییدی، روایی همگرا و واگرایی) ابزار پژوهش بررسی و مورد تأیید قرار گرفت و پایایی آن نیز با استفاده از آزمون ضریب آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی سنجیده شد و با توجه به اینکه مقدار آلفا برای همه متغیرهای پژوهش بیشتر از ۰.۷ به دست آمد، با اطمینان می‌توان پایایی ابزار پژوهش را تأیید کرد. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های به دست آمده از ۴۱۴ پرسشنامه تکمیل شده، از روش آمار توصیفی و استنباطی استفاده شده است که در بخش اول جداول و نمودارهای فراوانی و در بخش دوم از روش حداقل مربعات جزئی، به وسیله نرم افزارهای SPSS و SmartPLS، جهت آزمون فرضیات و ارائه نتایج پژوهش استفاده شده است. نتایج به دست آمده از پژوهش حاضر نشان داد که بین سواد مالی و تهدید مالی رابطه معکوس و معنی داری وجود دارد، علاوه بر این بین سواد مالی و رفاه مالی و فردی نیز رابطه معنی داری وجود داشته اما مقدار این تاثیر به صورت مثبت بوده است، از طرفی یافته‌های پژوهش دلالت بر رابطه معکوس و معنی داری بین رفاه فردی، رفاه مالی و تهدیدات مالی داشته است.

واژگان کلیدی: سواد مالی، رفاه مالی، رفاه فردی، تهدیدات مالی.

مقدمه

خدمات و محصولات مالی به دلیل جهانی شدن و فن آوری‌های دیجیتال، پیچیده‌تر شده به طوری که سواد مالی به یکی از عناصر مهم ثبات اقتصادی و مالی برای فرد و اقتصاد جامعه تبدیل شده است. انتخاب‌های مالی که نسل‌های جوان با آن روبرو هستند، به مراتب پیچیده‌تر از آن‌هایی است که نسل‌های گذشته با آن مواجه بوده‌اند. مصرف‌کنندگانی که مفهوم ترکیب سود را نفهمیده‌اند، هزینه‌های معامله بیشتری را پرداخت می‌کنند، در نتیجه بدهی‌های بزرگ‌تری را می‌پردازند و

در معرض وام با نرخ بهره بالا قرار می‌گیرند (شنگ و همکاران^۱، ۲۰۲۱). سواد مالی می‌تواند در زندگی مردم، در فرصت های سرمایه‌گذاری آنها و در موفقیت شان، تفاوت های مهمی را ایجاد کند و این مساله سنگ بنایی برای زندگی بهتر، کارآفرینی، تحرک اجتماعی و رشد همه جانبه خواهد بود. میزان وقوع بحران های مالی در جریان سال های اخیر بیش از هر زمان دیگر قابل احساس است و اعداد و ارقام نشان دهنده ی افزایش بی سابقه میزان ورشکستگی ها می باشد. لزوم داشتن سواد مالی نخست شامل توانمندسازی و آموزش فرد و جامعه در برابر مسائل مالی می باشد، تا از طریق آن قادر به ارزیابی بازارها و محصولات و در نهایت اخذ تصمیم گیری های درست و آگاهانه و اقدام به موقع باشند. امروزه با توجه به گسترش و پیچیدگی بازارهای کار، توسعه و گسترش حوزه ی فعالیت سازمانها و موسسات مالی و تلاش بی وقفه آنها برای افزایش سهم در این بازارها، الزام تسلط بر سواد مالی، ضرورت به سزایی یافته است (فرخ بخت فومنی و احمدزاده، ۱۴۰۰). در نتیجه سواد مالی، ترکیبی از آگاهی، دانش، مهارت، نگرش و رفتار لازم برای تصمیم گیری های درست و دستیابی به رفاه مالی فردی است. امروزه با توجه به پیچیدگی بازارهای مالی، توسعه دامنه فعالیت موسسات مالی و تلاش افراد برای افزایش سهم در بازارهای مالی، لزوم آگاهی از سواد مالی اهمیت به سزایی یافته است.

یکی از عناصر سواد مالی، رفتار مالی می‌باشد رفتارهایی نظیر برنامه‌ریزی در هزینه و پس‌انداز کردن یک حاشیه امن مالی ایجاد می‌کند و در مقابل آن رفتارهایی نظیر استفاده بیش از حد از اعتبارات مالی می‌تواند سلامت مالی را تهدید کند (محقق کیا و همکاران، ۱۴۰۰). بنابراین، امروزه افراد از اصطلاح سلامت مالی برای درک سطح وضعیت مالی خود استفاده می‌نمایند. متأسفانه این‌طور به نظر می‌رسد که سلامت مالی معمولاً در سطح پایین‌تری از حد انتظار قرار دارد؛ مخصوصاً برای اشخاصی که در بخش‌های خصوصی و دولتی مشغول به کار هستند. این وضعیت به این دلیل رخ می‌دهد که افراد از سلامت مالی خود تعاریف متفاوتی را ارائه می‌نمایند. تعدادی از افراد حتی اگر بدهی‌های زیادی داشته باشند، اما از وضعیت مالی خود احساس رضایت دارند. این بدین خاطر است که افراد احساس خوبی از وضعیت مالی خود دارند و آن را سالم می‌پندارند. اما، تعداد دیگری از افراد بر این باورند که زمانی از سلامت مالی برخوردارند که از نظر مالی ثروتمند قلمداد شوند و وضعیت مالی بسیار خوبی داشته باشند. در نتیجه، تفاسیر متفاوت از سلامت مالی باعث ایجاد نگرش و رفتار فرد در مدیریت مالی شخصی خود می‌شود و لذا، این‌طور می‌توان گفت که داغ‌ترین موضوعی که در سال‌های اخیر واقعاً برجسته شده است، سلامت مالی است (دلافرز و پیم^۲، ۲۰۱۳). فلذا، تهدیدات مالی به عنوان اطمینان، ترس - اضطراب در مورد وضعیت مالی و آینده تعریف می‌شود؛ بنابراین، زمانی که فرد موقعیت‌های استرس‌زا را تجربه می‌کند، معمولاً ترس، نگرانی یا عدم اطمینان از ثبات و امنیت مالی زمینه‌ساز تهدیدات مالی می‌باشد. لذا، با وجود یک بحران مالی، وضعیت مالی نیز بدتر خواهد شد (مارجانویچ و همکاران، ۲۰۱۵). در نتیجه، تهدیدات مالی در مواقع بحران یا وخامت مالی افزایش می‌یابند (مأمون^۳، ۲۰۲۰). به عبارتی دیگر، تهدیدات مالی علت هیجانات منفی و استرس است که با واکنش‌های خارج از ظرفیت کنترل فرد به محرک‌های محیطی تعریف می‌شود. این اثر می‌تواند ترجیحات آنها را تغییر دهد و سلامت مالی افراد را به خطر اندازد و در واقع، می‌توان بیان نمود که سلامت مالی حالتی از رفاه مالی است، و از سویی دیگر، رفاه مالی یکی از عوامل تأثیرگذار بر سواد مالی است؛ لذا، رفاه توسط پژوهشگران به‌عنوان احساس روانی تعریف شده است و همچنین محققین تأکید دارند که رفاه یک پدیده چندبعدی است که به‌صورت فقدان شادمانی یا رضایت‌مندی از کل زندگی تفسیر می‌شود. رفاه مالی معمولاً به‌عنوان یک معیار عینی در نظر گرفته می‌شود که در آن برخی از تصمیمات مالی مشخص‌کننده ویژگی‌های رفاه مالی است. باین‌حال، یکی از جنبه‌های حائز اهمیت رفاه مالی، احساس مردم به طور ذهنی نسبت به وضعیت مالی‌شان است. یعنی، مردم تا چه حد از تصمیمات و

¹ Sheng et al

² Delfroz & Pym

³ Mamun

عدم اطمینان در تصمیم‌گیری‌های مالی خود احساس نگرانی می‌کنند. به عبارتی دیگر، آیا افراد مبتلا به مشکلات کنترل خود، صرف‌نظر از وضعیت مالی، نگرانی بیشتری نسبت به رفتارهای مالی خود احساس می‌کنند (استرومبک و همکاران^۱)، (۲۰۱۷). رفاه مالی به طور قابل توجهی مربوط به احساساتی مانند ترس و پریشانی است. به‌طور کلی، انتظار می‌رود که افزایش احساسات منفی در میان مردم به دلیل شرایط نابسامان، با امنیت مالی پایین‌تر در ارتباط باشد. با این حال، برای رویدادی که کل کشور یا حتی جهان را تحت تأثیر قرار می‌دهد، می‌توان احساسات و رفاه را با عواملی مانند اعتماد به نهادها و توانایی دولت در سرکوب و کنترل عدم قطعیت‌های مربوط به بهداشت عمومی کاهش داد (بارافرم و همکاران^۲)، (۲۰۲۱).

سواد مالی به دلیل بی‌ثباتی بازارهای جهانی به یک مهارت ضروری تبدیل شده است (فیلیاس و آودولاس^۳)، (۲۰۱۹). بنابراین، آموزش مالی می‌تواند توانایی توسعه یک‌روند و پروسه از تصمیم‌گیری‌های درست و مدیریت موفق بودجه و سرمایه‌های فردی باشد و سواد مالی توانایی به‌کارگیری دانش و توانمندی‌ها و قابلیت‌های لازم را دارا است. در حقیقت تمرکز اصلی سواد مالی نه تنها شامل دانش است؛ بلکه شامل رفتارهای و حرکت‌های مالی و رویکردهای آن است؛ لذا، با توجه به مطالب بیان شده این تحقیق، به دنبال پاسخ به این سؤال است که آیا بین سواد مالی، رفاه مالی و فردی و تهدیدات مالی رابطه وجود دارد؟

در ادامه ابتدا اهمیت موضوع و سپس پیشینه‌ها، مدل مفهومی، فرضیات، روش تحقیق، یافته‌های تحقیق و در آخر بحث و نتیجه‌گیری و پیشنهادات بیان می‌شود.

اهمیت موضوع

در این قسمت ابتدا در مورد اهمیت موضوع تحقیق بحث شده و در ادامه پیشینه‌ها ارائه می‌گردد. از اوایل تا اواسط قرن بیستم، معاملات و ملاحظات مالی آسان بوده است. ولی با پیدایش انقلاب صنعتی و تنوع محصولات بر حجم تجارت در جهان افزوده شد و به دنبال آن بحران‌های اقتصادی کشورهای توسعه‌یافته و رکود اقتصادی در سایر کشورها پیدا شد. رکود اقتصادی که باعث کاهش تقاضا، کاهش معاملات، افت شاخص بورس و کاهش سرمایه‌گذاری در جهان و در نتیجه کاهش درآمد مردم جهان و به‌نوعی رفاه مالی آنها دچار تهدید شود. کاهش درآمد مردم جهان موجب ایجاد نگرانی‌های اقتصادی و مادی شامل نگرانی در مورد سلامت فرزندان بدهی‌ها، درآمدها، پیشرفت شغلی و آینده در مردم جهان شده است. این نگرانی‌ها سلامت روحی و جسمی افراد را تهدید کرده و بر عملکرد آنها در محیط کار تأثیر منفی می‌گذارد. یکی از مواردی که می‌تواند بر رفاه افراد تأثیرگذار باشد سواد مالی آنان است. سواد مالی می‌تواند به‌عنوان یکی از عوامل مؤثر بر سطح رفاه مالی افراد و دوری از نگرانی‌های مالی آنان باشد. همچنین افزایش سواد مالی می‌تواند در افزایش درآمد افراد و کاهش نگرانی‌های مالی آنها مؤثر باشد. سواد مالی با ایجاد یک نگرش مثبت و اتخاذ تصمیم مناسب توسط فرد باعث بالابردن عملکرد، کاهش نگرانی مادی و کسب رفاه می‌شود. دانستن شرایط، شیوه‌ها، قوانین، حقوق، هنجارهای اجتماعی و دیدگاه‌های لازم برای درک و انجام این وظایف مالی می‌تواند کمک فراوانی به آینده‌نگری در مدیریت مسائل پولی و همچنین افزایش درآمد فرد می‌شود. همچنین امروزه رفاه مالی و رفاه فردی از ابعاد رفاه است و به‌عنوان ملاک و معیار توسعه انسانی و اجتماعی مورد بحث است. رفاه را در قالب دو شاخص مورد بررسی قرار می‌دهند. شاخص اول شاخص رضایت از سلامت مالی با پاسخ به این سؤال در حال حاضر تا چه حد از وضعیت مالی راضی هستید؟ و شاخص دوم شاخص شادکامی بادر نظر گرفتن همه چیز شما این روزها، بسیار

¹ Strombeck

² Baraform et al

³ Filias & Audolas

خوش حال هستید، تا حدی خوش حال هستید، یا اساساً خوشحال نیستید؟ می‌باشد. داشتن سواد مالی و رفاه و در پی آن رفاه مالی و فردی جزء نیازهای ضروری افراد درجهان می‌باشد از طرفی تهدید مالی زمان روی می‌دهد که شخص در آن موقعیت استرس‌های را تجربه نماید و معمولاً نگران، ترس و عدم ثبات مالی زمینه‌ساز آن است با توجه به این که وقوع بحران‌های مالی، شرایط نامساعد اقتصادی، تورم و نرخ بیکاری باعث عدم اطمینان در مورد شرایط فعلی و آینده می‌شود و وضعیت مالی را تهدید می‌کند و بر رفاه افراد تأثیرگذار است داشتن سواد مالی برای مدیریت تهدید مالی و افزایش رفاه امری اجتناب‌ناپذیر است؛ بنابراین در این پژوهش به بررسی روابط فی‌مابین سواد مالی، تهدیدات مالی و رفاه مالی و فردی پرداخته می‌شود.

پیشینه‌ها

پیشینه‌های داخلی

در این قسمت، در ابتدا پیشینه‌های داخلی ارائه گردیده و سپس موارد خارجی ارائه می‌شود. پیرایش راد و همکاران (۱۴۰۲) به بررسی تأثیر سواد مالی و نگرش نسبت به پول بر رفاه مالی پرداختند. از داده‌های ۳۹۸ نفر از طریق پرسشنامه سواد مالی و نگرش نسبت به پول در بین مدیران، کارشناسان، دانشجویان و افراد عادی ساکن شهر تهران در سال ۱۴۰۰ جمع‌آوری شد. برای آزمون فرضیه‌ها از روش مدل سازی معادلات ساختاری و نرم افزار پی ال اس استفاده گردید. نتایج نشان داد سواد مالی بر رفاه مالی و همچنین نگرش به پول بر رفاه مالی تأثیر مثبت، مستقیم و معنی داری دارد. همچنین سواد مالی و نگرش نسبت به پول بر رفاه مالی تأثیر دارد. محمدی و همکاران (۱۴۰۱) به بررسی تأثیر سوگیری رفتاری خودکنترلی بر رفتار مالی و رفاه مالی از طریق نقش تعدیل‌گر سواد مالی در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند. برای این منظور، جامعه آماری شامل سرمایه‌گذاران انفرادی، معامله‌گران و کارگزاران بورس اوراق بهادار تهران بوده که به‌طور مستقیم در بازار فعالیت داشته‌اند. همچنین نمونه آماری با استفاده از فرمول کوکران ۴۲۱ نفر تعیین شد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از مدل معادلات ساختاری به روش PLS استفاده شد. نتایج نشان داد که متغیر خودکنترلی از تأثیر معنادار مثبتی بر رفتار مالی، رفاه مالی و برخورداری می‌باشد. بدین مفهوم که با افزایش خودکنترلی سرمایه‌گذاران بازار سهام، رفتار مالی، رفاه مالی آنان افزایش می‌یابد. همچنین، با وارد کردن متغیر سواد مالی به عنوان متغیر تعدیل‌گر، شدت رابطه بین خودکنترلی و رفتار و رفاه مالی افزایش می‌یابد. بدین مفهوم که سواد مالی سرمایه‌گذاران انفرادی بازار سهام، باعث تشدید رابطه مثبت بین خودکنترلی با رفتار و رفاه مالی آنان می‌شود.

سلاجقه و قاسم زاد عقیبانی (۱۴۰۱) در پژوهشی به بررسی رابطه سواد مالی و رفاه مالی بر میزان فشار روانی در بین کارکنان اداره مالیات شهر کرمان پرداختند. نتایج نشان داد با افزایش سواد مالی و رفاه مالی کارکنان میزان استرس آن‌ها کاهش می‌یابد، بررسی کشف رابطه سواد مالی و رفاه مالی شخصی با فشارهای عصبی می‌تواند به کارکنان به‌ویژه کارمندان اداره مالیات کمک کند تا با شناخت هرچه بهتر و بیشتر، فشارهای عصبی و میزان استرس موجود در محیط‌های کاری و زندگی خود را با یک برنامه‌ریزی دقیق در جهت استفاده از تمام ظرفیت‌های خود بهره‌لزم را ببرند. همچنین شناخت عوامل استرس‌زای زندگی و کاری و نیز برنامه‌ریزی و ارائه راه کارهایی برای کاهش فشارهای روانی کارکنان اداره مالیات از دستاوردهای دیگر این تحقیق است.

شهیر و همکاران (۱۴۰۱) به بررسی رابطه ویژگی‌های شخصیتی و رفاه مالی و رفتار مالی در نمونه ۳۳۳ نفری از اعضای جامعه حسابداران رسمی ایران پرداختند. مطالعه حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش، توصیفی-تحلیلی محسوب می‌گردد و داده‌های پژوهش از طریق پرسشنامه گردآوری گردید. فرضیه‌ها به روش ضریب همبستگی پیرسون، آزمون

های t و لوین، تحلیل عاملی تاییدی و مدل معادلات ساختاری با استفاده از نرم افزارهای spss و pls آزمون شدند. نتایج نشان داد که بین ویژگی های شخصیتی با در نظر گرفتن متغیرهای جمعیت شناختی با رفاه مالی و رفتار مالی اعضای جامعه حسابداران رسمی ایران رابطه معنادار و معکوس وجود دارد. همچنین نتایج پژوهش حاکی از وجود رابطه معنادار و مستقیم بین رفاه مالی و رفتار مالی می باشد.

محقق کیا و همکاران (۱۴۰۰) به بررسی سواد مالی و رابطه ی آن با رفتار مالی و نگرش مالی پرداختند. روش این پژوهش توصیفی- همبستگی است. جامعه آماری کلیه دانشجویان موسسه آموزش عالی پرندک می باشد. نمونه آماری شامل ۲۰۰ نفر از این دانشجویان بوده است. داده ها از روش پرسشنامه ای جمع آوری و با نرم افزار آماری spss تجزیه و تحلیل شده است. نتایج پژوهش بیانگر آن بود که دانشجویان موسسه آموزش عالی پرندک از سطح سواد مالی نسبتاً خوبی برخوردار هستند. و ارتباط معنا داری بین سواد مالی با رفتار و نگرش مالی وجود دارد.

پیشینه های خارجی

بردا و همکاران^۱ (۲۰۲۳) در تحقیقی به بررسی بهزیستی شخصی و تهدیدات مالی در بزرگسالان پرو: نقش واسطه ای رفاه مالی پرداختند. این مطالعه باهدف بررسی نقش میانجی رفاه مالی در رابطه بین رفاه شخصی و تهدیدات مالی مقطعی پیش بینی کننده انجام شده است. متغیرهای مورد تجزیه و تحلیل عبارت بودند از رفاه شخصی، تهدیدات مالی و رفاه مالی. در مجموع ۴۱۶ بزرگسال پرو از سه منطقه پرو شرکت کردند. تجزیه و تحلیل داده ها نشان داد که متغیرها ارتباط معنی داری داشتند و همچنین این مطالعه نشان داد که بهزیستی شخصی به عنوان پایه ای برای ارتقا رفاه مالی، و کاهش تهدیدات مالی عمل می کند.

مادینگا و همکاران^۲ (۲۰۲۲) در تحقیقی به بررسی تأثیر سواد مالی و اجتماعی شدن مالی بر رضایت مالی: نقش میانجی نگرش ریسک مالی پرداختند و ۳۸۴ نفر با استفاده از یک پرسش نامه خود ایفا مبتنی بر وب در مطالعه شرکت کردند. داده ها با استفاده از مدل سازی معادلات ساختاری حداقل مربعات جزئی (PLS-SEM) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج این مطالعه نشان می دهد که بهبود سواد مالی و اجتماعی شدن تأثیر مستقیمی بر رضایت مالی دارد. علاوه بر این، نگرش ریسک مالی به طور مثبت وجود این رابطه را میانجی و تسهیل می کند.

طاهر و همکاران^۳ (۲۰۲۱) به بررسی سواد مالی و رفاه مالی مصرف کنندگان استرالیایی: با تعدیل کنندگی توانایی مالی پرداختند. جامعه آماری این تحقیق خانوارهای استرالیایی در سال ۲۰۱۶ می باشد و برای تجزیه و تحلیل داده ها از نرم افزار spss استفاده شده است. نتایج نشان داد که قابلیت مالی تا حدی رابطه بین سواد مالی و رفاه مالی را واسطه می کند. بین سواد مالی و قابلیت مالی رابطه مثبتی وجود داشته و همچنین سواد مالی و رفاه مالی نیز با هم رابطه مثبت و معنی داری داشته اند.

مامون و همکاران^۴ (۲۰۲۱) به بررسی تهدید مالی و سواد مالی و تمایل به تغییر رفتار مالی پرداختند. نمونه این تحقیق دانشجویان می باشند و داده ها با استفاده از رگرسیون چندگانه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته اند. نتایج نشان داد که تهدید مالی و سواد مالی با هم رابطه معناداری داشته اند و همچنین تهدیدات مالی و سواد مالی نیز با تغییر رفتار مالی دانشجویان رابطه معناداری داشته است.

¹ Berta et al

² Madinga et al

³ Tahir et al

⁴ Mamon

مامون و همکاران (۲۰۲۰) به بررسی تهدید مالی، سختی و پریشانی افسردگی، اضطراب و استرس را در بین جوانان بیکار چند شهر بنگلادش پرداختند. نتایج نشان داد که تهدید مالی با افسردگی، اضطراب و استرس رابطه مثبتی و مشکلات مالی با افسردگی، اضطراب و استرس رابطه مثبت ضعیفی داشته، در حالی که رفاه مالی با افسردگی، اضطراب و استرس و تهدیدات مالی رابطه منفی ضعیفی دارد، و همچنین نتایج نشان داد مشکلات مالی بر سلامت روان جوانان بیکار تأثیر بیشتری داشته است.

اهداف تحقیق

با توجه به مبانی نظری مطروحه و پیشینه تجربی تحقیق، این پژوهش دارای ۳ هدف اصلی و ۴ هدف فرعی به شرح ذیل می باشد:

- هدف اصلی اول: بررسی رابطه بین سواد مالی و تهدید مالی.
- هدف اصلی دوم: بررسی رابطه بین سواد مالی و رفاه.
- هدف فرعی اول: بررسی رابطه بین سواد مالی و رفاه فردی.
- هدف فرعی دوم: بررسی رابطه بین سواد مالی و رفاه مالی.
- هدف اصلی سوم: بررسی رابطه بین رفاه و تهدید مالی.
- هدف فرعی اول: بررسی رابطه بین رفاه فردی و تهدید مالی.
- هدف فرعی دوم: بررسی رابطه بین رفاه مالی و تهدید مالی.

فرضیه های تحقیق

- با توجه به مبانی نظری و اهداف تحقیق، فرضیه تحقیق به صورت ذیل تدوین می شود:
- فرضیه اصلی اول: بین سواد مالی و تهدید مالی رابطه وجود دارد.
 - فرضیه اصلی دوم: بین سواد مالی و رفاه رابطه وجود دارد.
 - فرضیه فرعی اول: بین سواد مالی و رفاه فردی رابطه وجود دارد.
 - فرضیه فرعی دوم: بین سواد مالی و رفاه مالی رابطه وجود دارد.
 - فرضیه اصلی سوم: بین رفاه و تهدید مالی رابطه وجود دارد.
 - فرضیه فرعی اول: بین رفاه فردی و تهدید مالی رابطه وجود دارد.
 - فرضیه فرعی دوم: بین رفاه مالی و تهدید مالی رابطه وجود دارد.

روش تحقیق

این تحقیق از نظر هدف، کاربردی و از جهت نوع مطالعه کیفی و باتوجه به فرایند از نوع کمی به شمار می رود. همچنین به لحاظ روش تحقیق از نوع تحقیقات پیمایشی و از نظر تحلیلی از نوع همبستگی می باشد و از دو روش کتابخانه ای و میدانی برای جمع آوری اطلاعات بهره گرفته است که از روش کتابخانه ای برای جمع آوری اطلاعات مربوط به ادبیات و پیشینه تحقیق و از روش میدانی برای توزیع پرسش نامه در بین نمونه آماری استفاده شده است. جامعه آماری تحقیق حاضر شامل کلیه سرپرستان خانوارهای شهرستان یزد می باشند و تعیین حجم نمونه نیز به روش نمونه گیری در دسترس و با استفاده از فرمول کوکران با حجم جامعه نامعین و تعداد ۳۸۴ نفر تعیین گردید.

یافته ها تحقیق

آمار توصیفی

در این قسمت هدف آن است که زمینه آشنایی با پاسخگویان در نمونه مورد مطالعه از نظر متغیرهایی همچون سن، جنسیت، وضعیت تأهل، نوع دیپلم، تحصیلات، رشته تحصیلی در دانشگاه و وضعیت شغلی فراهم شود؛ بنابراین قبل از بررسی ارتباط میان متغیرها و نتایج آزمون فرضیات، به بیان نتایج حاصل از بررسی خصوصیات نمونه و نتایج توصیفی سؤالات پرسشنامه که توسط نرم افزار SPSS صورت گرفته است، پرداخته می شود. نتایج تحلیل های انجام شده بر روی نمونه مورد بررسی در جدول های زیر ارائه گردیده است.

اهم موضوعاتی در این قسمت مورد تحلیل توصیفی قرار گرفته اند، عبارت اند از:

بررسی از نظر سن پاسخ دهندگان.

بررسی از نظر جنسیت پاسخ دهندگان.

بررسی از نظر وضعیت تأهل پاسخ دهندگان.

بررسی از نظر تحصیلات پاسخ دهندگان.

جدول (۱): خلاصه نتایج توصیفی

متغیر	دامنه	فراوانی	درصد فراوانی
جنسیت	مرد	۳۳۴	۸۰.۶۸
	زن	۸۰	۱۹.۳۲
	جمع	۴۱۴	۱۰۰.۰
سن	زیر ۳۰ سال	۱۵	۳.۰۱۹
	۳۱ تا ۴۰ سال	۲۱۲	۵۱.۲۰
	۴۱ تا ۵۰ سال	۶۸	۱۶.۴۲
	۵۱ سال به بالا	۹	۲.۱۷
	جمع	۴۱۴	۱۰۰.۰
میزان تحصیلات	دیپلم و زیر دیپلم	۲۱	۵.۰۷
	کاردانی	۳۹	۹.۴۲
	کارشناسی	۲۵۳	۶۱.۱۱
	کارشناسی ارشد و بالاتر	۱۰۱	۲۴.۳۹
	جمع	۴۱۴	۱۰۰.۰
میزان درآمد ماهیانه	کمتر از ۱۰ میلیون	۸۷	۲۱.۰۱
	۱۰ تا ۲۰ میلیون	۱۰۲	۲۴.۶۳
	۲۰ تا ۳۰ میلیون	۱۵۷	۳۷.۹۲
	بالای ۳۰ میلیون	۶۸	۱۶.۴۲
	جمع	۴۱۴	۱۰۰.۰

آمار استنباطی

تحلیل های استنباطی در این پژوهش در قالب شش بخش: آزمون مدل بیرونی (مدل اندازه گیری)، آزمون های سنجش پایایی، آزمون های سنجش روایی، آزمون مدل درونی (مدل ساختاری)، ارزیابی برازش و کیفیت مدل و آزمون فرضیه های پژوهش به ترتیب به صورت زیر آمده است:

آزمون مدل بیرونی (مدل اندازه‌گیری)

در روش‌شناسی مدل معادلات ساختاری، ابتدا به ساکن لازم است تا روایی سازه مورد مطالعه قرار گرفته تا مشخص شود گویه‌های انتخاب شده برای اندازه‌گیری متغیرهای مورد نظر خود از دقت لازم برخوردار هستند. برای این منظور از تحلیل عاملی تأییدی (CFA)، استفاده می‌شود. به این شکل که بار عاملی هر گویه با متغیر خود دارای مقدار t بالاتر از $1/96$ و مقادیر P کوچک‌تر از $0/05$ باشد. در این صورت این گویه از دقت لازم برای اندازه‌گیری آن سازه یا متغیر مکنون برخوردار است در جدول (۲) مقادیر بار عاملی برای گویه‌های هر متغیر آورده شده است.

جدول (۲): نتایج بررسی مقادیر بار عاملی سؤالات برای متغیرهای پژوهش

متغیر	گویه	بار عاملی	آماره t	مقادیر P
سواد مالی	FL	۱.۰۰۰		
	WF1	۰.۸۹۹	۸۱.۷۳۹	۰.۰۰۰
	WF2	۰.۸۹۶	۷۷.۵۸۷	۰.۰۰۰
	WF3	۰.۸۴۲	۶۵.۸۰۴	۰.۰۰۰
	WF4	۰.۸۳۴	۴۷.۹۷۲	۰.۰۰۰
	WF5	۰.۸۲۴	۵۵.۰۸۴	۰.۰۰۰
رفاه مالی	WF6	۰.۸۸۱	۷۵.۳۸۰	۰.۰۰۰
	WP1	۰.۸۲۸	۴۴.۳۰۲	۰.۰۰۰
	WP2	۰.۸۵۴	۶۱.۲۴۲	۰.۰۰۰
	WP3	۰.۸۱۰	۵۲.۴۵۳	۰.۰۰۰
	WP4	۰.۹۰۲	۱۱۵.۳۳۲	۰.۰۰۰
	WP5	۰.۸۰۹	۶۶.۱۴۷	۰.۰۰۰
	WP6	۰.۸۹۰	۸۷.۹۰۶	۰.۰۰۰
	WP7	۰.۸۷۶	۷۳.۳۸۴	۰.۰۰۰
	WP8	۰.۸۶۶	۶۸.۶۱۱	۰.۰۰۰
رفاه فردی	WP9	۰.۴۳۵	۸.۶۹۰	۰.۰۰۰
	T1	۰.۸۱۰	۵۰.۳۹۴	۰.۰۰۰
	T2	۰.۸۹۲	۹۹.۰۹۷	۰.۰۰۰
	T3	۰.۸۸۸	۸۴.۶۸۵	۰.۰۰۰
	T4	۰.۸۰۹	۴۰.۸۲۵	۰.۰۰۰
تهدید مالی	T5	۰.۹۱۰	۱۲۰.۵۲۹	۰.۰۰۰

با وجود این که مقدار قابل قبول بارهای عاملی حداقل $0/7$ می‌باشد، اما مشاهده می‌شود برخی از مقادیر کمتر از این مقدار به دست آمده است. براساس نظر هالند^۱ (۱۹۹۹) مقدار بارعاملی برابر و یا بیشتر از مقدار $0/4$ نیز قابل قبول می‌باشد؛ لذا با توجه به جدول (۲) مقدار آماره t برای همه سؤالات بالاتر از $1/96$ و شاخص p کمتر از $0/05$ می‌باشد؛ بنابراین تمامی مقادیر بارهای عاملی در حوزه معنادار قرار دارد. در نتیجه تمام گویه‌ها دارای آماره t بزرگ‌تر از مقدار $1/96$ و سطح معناداری کمتر از $0/05$ بودند؛ از این رو بدون حذف هیچ گویه‌ای تحلیل داده‌ها آغاز و به بررسی مدل پرداخته می‌شود. از طرفی بر اساس بارهای عاملی، شاخصی که بیشترین بار عاملی را داشته باشد، در اندازه‌گیری متغیر مربوطه سهم بیشتری دارد و شاخصی که ضرایب کوچک‌تری داشته باشد سهم کمتری رو در اندازه‌گیری سازه مربوطه ایفا می‌کند.

¹ Hulland

آزمون سنجش پایایی

نتایج آزمون پایایی به سه روش: ضرایب آلفای کرونباخ، rho_A و پایایی مرکب در جدول زیر نشان داده شده است. در مدل اندازه‌گیری، هماهنگی درونی مدل یا میزان پایایی، با محاسبه پایایی مرکب^۱ سنجیده می‌شود که این شاخص برای همه متغیرها از شاخص معیار ۰/۷ بزرگ‌تر شده است. همچنین مقداری آلفای کرونباخ و rho_A بالاتر از ۰/۷ نشانگر پایایی قابل قبول می‌باشد. بنابراین پایایی مدل اندازه‌گیری مورد تأیید قرار گرفته است.

جدول (۳): مقادیر شاخص‌های سنجش پایایی

متغیر	آلفای کرونباخ (>۰.۷)	ضریب Rho (>۰.۷)	پایایی ترکیبی (>۰.۷)
تهدید مالی	۰.۹۱۳	۰.۹۱۴	۰.۹۳۶
رفاه فردی	۰.۹۳۴	۰.۹۴۸	۰.۹۴۸
رفاه مالی	۰.۹۳۱	۰.۹۳۲	۰.۹۴۶
سواد مالی	۱.۰۰۰	۱.۰۰۰	۱.۰۰۰

آزمون سنجش روایی

به منظور بررسی مدل‌های اندازه‌گیری از دو جنبه روایی همگرا و روایی واگرا در ادامه پرداخته می‌شود. در ادامه نتایج آزمون‌های AVE، بار عاملی، بارهای عاملی متقاطع، روش فورنل و لارکر و شاخص HTMT تحلیل شده است.

روایی همگرا

میانگین واریانس استخراج شده (AVE)

روایی همگرا که به بررسی میزان همبستگی هر سازه با سؤالات (شاخص‌ها) خود می‌پردازد که هرچه این همبستگی بیشتر باشد، برازش نیز بیشتر است. فورنل و لارکر (۱۹۸۱) معیار میانگین واریانس استخراج شده (AVE) را برای سنجش روایی همگرا معرفی کرده و اظهار داشتند که مقدار عدد بحرانی ۰.۵ می‌باشد. در جدول زیر مقدار این ضریب برای هر یک از سازه‌ها ارائه شده است. از آنجا که مقدار AVE برای همه متغیرها بالاتر از ۰.۵ می‌باشد؛ بنابراین روایی همگرا مدل اندازه‌گیری در این آزمون مورد تأیید قرار گرفته است.

جدول (۴): مقادیر میانگین استخراج شده (AVE)

متغیر	میانگین واریانس استخراج شده (AVE) (>۰.۵)
تهدید مالی	۰.۷۴۵
رفاه فردی	۰.۶۷۱
رفاه مالی	۰.۷۴۵
سواد مالی	۱.۰۰۰

بارهای عاملی

نتایج بررسی بار عاملی سؤالات در متغیر مربوط به آن، به صورت جدول (۵) به دست آمده است. با وجود اینکه مقدار قابل قبول بارهای عاملی حداقل ۰/۷ می‌باشد، اما مشاهده می‌شود برخی از مقادیر کمتر از این مقدار به دست آمده است. براساس نظر هالند (۱۹۹۹) مقدار بار عاملی برابر و بیشتر از مقدار ۰.۴ نیز قابل قبول می‌باشد؛ لذا با توجه به جدول (۲) مقدار

^۱ Composite reliability

آماره t برای همه سؤالات بالاتر از ۱/۹۶ و شاخص p کمتر از ۰/۰۵ می باشد؛ بنابراین تمامی مقادیر بارهای عاملی در حوزه معنادار قرار دارد.

جدول (۵): آزمون بارهای عاملی

تهدید مالی	رفاه فردی	رفاه مالی	سواد مالی	
			۱.۰۰۰	FL
		۰.۸۹۹		WF1
		۰.۸۹۶		WF2
		۰.۸۴۲		WF3
		۰.۸۳۴		WF4
		۰.۸۲۴		WF5
		۰.۸۸۱		WF6
	۰.۸۲۸			WP1
	۰.۸۵۴			WP2
	۰.۸۱۰			WP3
	۰.۹۰۲			WP4
	۰.۸۰۹			WP5
	۰.۸۹۰			WP6
	۰.۸۷۶			WP7
	۰.۸۶۶			WP8
	۰.۴۳۵			WP9
۰.۸۱۰				T1
۰.۸۹۲				T2
۰.۸۸۸				T3
۰.۸۰۹				T4
۰.۹۱۰				T5

روایی واگرا

روایی واگرا از طریق بارهای عاملی متقاطع و فورنل و لارکر سنجیده می شود. در ادامه به بررسی هر یک از این شاخص ها پرداخته شده است.

بار عاملی متقاطع

چنانچه در جدول زیر مشاهده می شود، مقدار بار عاملی هر سوال در متغیر خودش بیشتر از سایر متغیرها می باشد، بنابراین آزمون بارتقاعی مورد تأیید است.

جدول (۶): روش بارهای عاملی متقاطع

سواد مالی	رفاه مالی	رفاه فردی	تهدید مالی	
۱.۰۰۰	۰.۸۵۹	۰.۸۷۱	-۰.۸۶۹	FL
۰.۷۸۷	۰.۸۹۹	۰.۸۰۷	-۰.۷۹۶	WF1
۰.۷۳۵	۰.۸۹۶	۰.۷۲۷	-۰.۷۲۱	WF2

۰.۷۲۸	۰.۸۴۲	۰.۶۹۰	-۰.۷۲۵	WF3
۰.۷۱۲	۰.۸۳۴	۰.۷۴۲	-۰.۷۵۴	WF4
۰.۷۴۹	۰.۸۲۴	۰.۷۹۵	-۰.۷۵۰	WF5
۰.۷۳۲	۰.۸۸۱	۰.۷۹۰	-۰.۷۹۳	WF6
۰.۶۷۴	۰.۷۸۲	۰.۸۲۸	-۰.۷۹۷	WP1
۰.۷۴۸	۰.۷۲۸	۰.۸۵۴	-۰.۷۹۰	WP2
۰.۷۱۰	۰.۸۰۵	۰.۸۱۰	-۰.۷۹۶	WP3
۰.۷۹۰	۰.۸۱۱	۰.۹۰۲	-۰.۸۴۱	WP4
۰.۷۷۲	۰.۶۹۱	۰.۸۰۹	-۰.۷۷۹	WP5
۰.۷۹۲	۰.۷۶۶	۰.۸۹۰	-۰.۸۴۰	WP6
۰.۷۶۵	۰.۷۵۰	۰.۸۷۶	-۰.۸۰۲	WP7
۰.۶۹۵	۰.۶۸۹	۰.۸۶۶	-۰.۸۰۴	WP8
۰.۳۷۸	۰.۳۷۷	۰.۴۳۵	-۰.۳۴۸	WP9
-۰.۶۶۸	-۰.۷۴۷	-۰.۸۰۰	۰.۸۱۰	T1
-۰.۷۷۲	-۰.۷۵۲	-۰.۸۲۰	۰.۸۹۲	T2
-۰.۷۷۱	-۰.۷۲۲	-۰.۸۱۶	۰.۸۸۸	T3
-۰.۷۷۰	-۰.۸۵۴	-۰.۷۷۱	۰.۸۰۹	T4
-۰.۷۶۵	-۰.۷۱۱	-۰.۸۴۱	۰.۹۱۰	T5

روش فورنل و لارکر

در جدول (۷) مقادیر ماتریس فورنل و لارکر مشخص شده است و چون در همه موارد مجذور واریانس استخراجی داده ها (قطر اصلی ماتریس) از اعداد پایین خود بیشتر است؛ روایی و اگرایی مدل تأیید می شود.

جدول (۷): روایی و اگرایی بر اساس معیار فورنل و لارکر

	سواد مالی	رفاه مالی	رفاه فردی	تهدید مالی
تهدید مالی		۰.۸۶۳		
رفاه فردی		-۰.۹۳۹	۰.۸۱۹	
رفاه مالی		-۰.۸۷۷	۰.۸۱۰	۰.۸۶۳
سواد مالی	۱.۰۰۰	-۰.۸۶۹	۰.۸۰۱	۰.۸۵۹

مقدار جذر واریانس استخراجی داده ها (AVE) متغیرهای مکنون در پژوهش حاضر که در خانه های موجود در قطر اصلی ماتریس قرار گرفته اند، از مقدار همبستگی میان آن ها که در خانه های زیرین و چپ قطر اصلی ترتیب داده شده اند، بیشتر است. از این رو می توان اظهار داشت که در پژوهش حاضر، سازه ها (متغیرهای مکنون) در مدل تعامل بیشتری با شاخص های خود دارند تا با سازه های دیگر و این به آن معنی است که روایی و اگرایی مدل در حد مناسبی است.

آزمون مدل درونی (مدل ساختاری)

آزمون اثرات مستقیم

در قالب مدل درونی فرضیات مورد بررسی قرار گرفتند و مسیر مدل ساختاری ارزیابی شد. هر مسیر متناظر با یکی از فرضیات مدل است. آزمون هر فرضیه از طریق بررسی علامت، اندازه و معناداری آماری ضریب مسیر (بتا) بین هر متغیر مکنون با متغیر وابسته است. هراندازه این ضریب مسیر بالاتر باشد تأثیر پیش بینی کننده متغیر مکنون نسبت به متغیر

وابسته بیشتر خواهد بود. با در نظر گرفتن نتایج بررسی روابط بین متغیرهای مستقل و وابسته با استفاده از ضریب مربوط می‌توان به بررسی معنی‌داری اثرات بین متغیرهای پژوهش پرداخت. به منظور بررسی معنی‌داری ضریب مسیر یا همان بتا باید معناداری مقدار t-value برای هر ضریب مسیر مورد توجه قرار گیرد، از همین رو از روش بوت استرپینگ^۱ استفاده شد.

جدول (۸): اثرات مستقیم نقش متغیرهای پژوهش در مدل اصلی

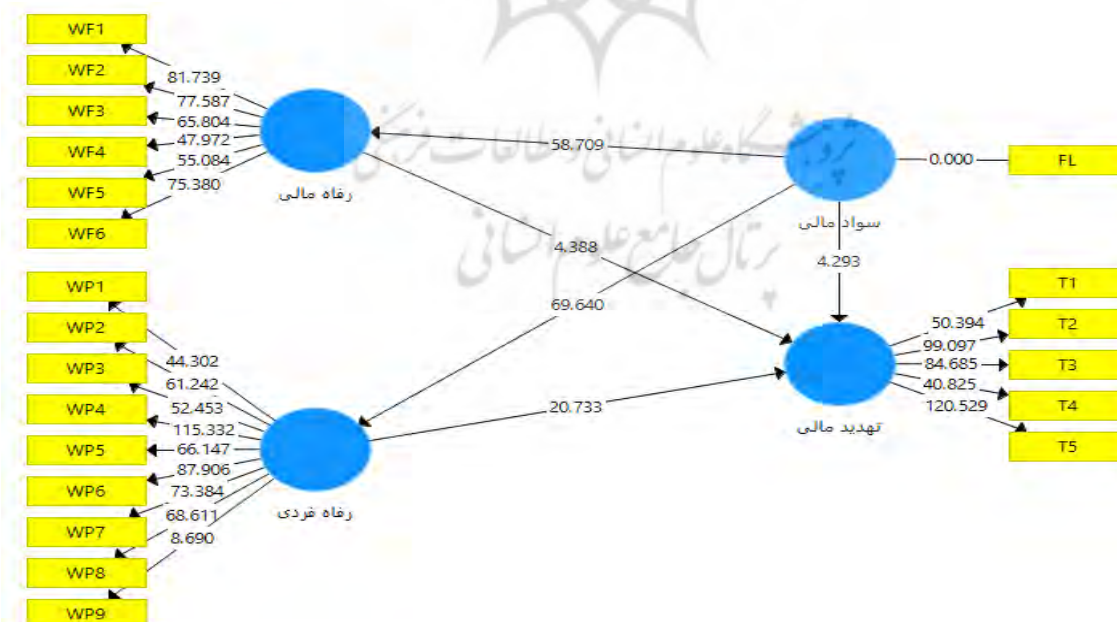
مسیر	ضریب مسیر	خطای استاندارد	آماره t	مقادیر P
سواد مالی ← تهدید مالی	-۰.۱۵۲	۰.۰۳۵	۴.۲۹۳	۰.۰۰۰
سواد مالی ← رفاه فردی	۰.۸۷۱	۰.۰۱۳	۶۹.۶۴۰	۰.۰۰۰
سواد مالی ← رفاه مالی	۰.۸۵۹	۰.۰۱۵	۵۸.۷۰۹	۰.۰۰۰
رفاه فردی ← تهدید مالی	-۰.۶۶۳	۰.۰۳۲	۲۰.۷۳۳	۰.۰۰۰
رفاه مالی ← تهدید مالی	-۰.۱۶۴	۰.۰۳۷	۴.۳۸۸	۰.۰۰۰

باتوجه به مقدار آماره t و مقادیر P برای کلیه مسیرها، آماره t بزرگ‌تر از ۱/۹۶ و مقادیر P کوچک‌تر از ۰/۰۵ می‌باشد که نشان می‌دهد در سطح اطمینان ۹۵٪ همه مسیرها، تأثیر معنادار داشته است.

خروجی‌های مدل اصلی (ضرایب مسیر و آماره t)

با استفاده از مدل درونی می‌توان به بررسی فرضیه‌ها پرداخت. با مقایسه مقدار t محاسبه شده برای ضریب هر مسیر می‌توان به تأیید یا رد فرضیه پژوهش پرداخت. بدین‌سان اگر مقدار قدرمطلق آماره t بزرگ‌تر از ۱/۹۶ گردد، در سطح اطمینان ۹۵٪ و در صورتی که مقدار آماره t بیشتر از ۲/۵۸ گردد، ضریب مسیر در سطح اطمینان ۹۹٪ معنادار است. آزمون مدل مفهومی تحقیق در حالت معناداری ضرایب در شکل زیر نشان داده شده است.

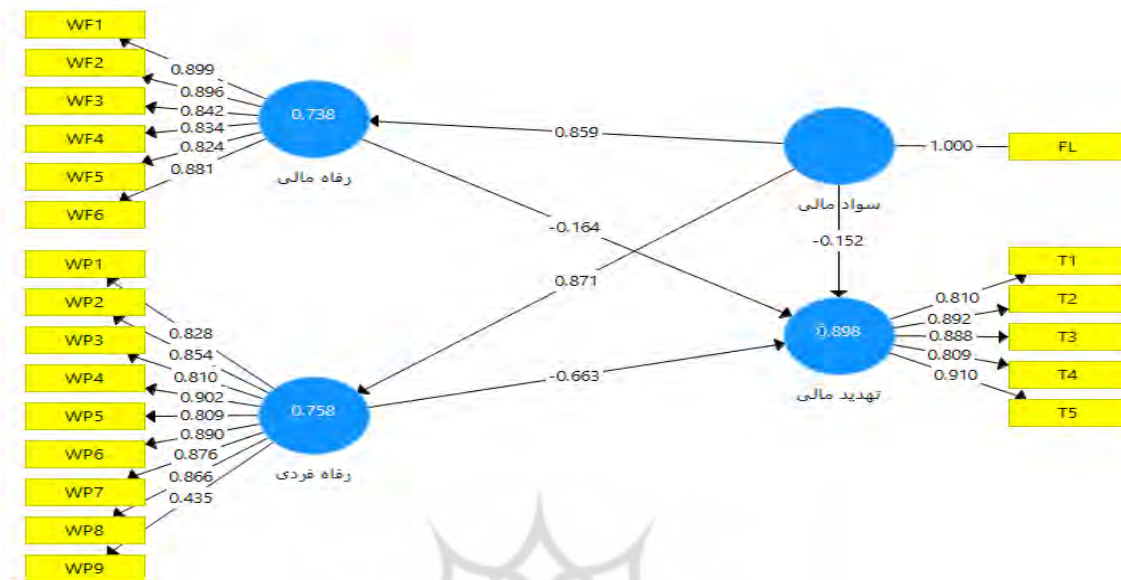
شکل (۱): مدل اصلی در حالت اعداد معناداری (t_value)

¹ Bootstrapping

اعداد موجود بر روی مسیرها نشانگر مقدار t-value برای هر مسیر می باشد. برای بررسی معنادار بودن ضرایب مسیر لازم است تا مقدار t هر مسیر بالاتر از ۱/۹۶ شود. در این تحلیل مقدار آماره t برای کلیه مسیرها، بالاتر از ۱/۹۶ بوده و در نتیجه در سطح اطمینان ۹۵٪ معنادار می باشند.

شکل (۲): مدل اصلی در حالت ضرایب مسیر

اعداد نوشته شده بر روی خطوط در واقع ضرایب بتا حاصل از معادله رگرسیون میان متغیرها است که همان ضریب مسیر است. اعداد داخل هر دایره نشان دهنده مقدار ضریب تعیین R^2 مدل است که متغیرهای پیش بین آن از طریق فلش به آن دایره وارد شده اند. ضریب تعیین برای متغیر تهدید مالی مقدار ۰/۸۹۸ برآورد شده و نشان می دهد که متغیرهای سواد مالی، رفاه فردی و رفاه مالی، روی هم رفته توانسته اند ۸۹٪ از تغییرات تهدید مالی را توضیح دهند. با توجه به مقدار ضریب استاندارد و آماره t می توان گفت متغیر سواد مالی، رفاه فردی و رفاه مالی بر تهدید مالی تأثیر معناداری داشته اند. همچنین، متغیر سواد مالی به ترتیب ۷۳٪ و ۷۵٪ از تغییرات رفاه مالی و رفاه فردی را تبیین می کند.

ارزیابی برازش و کیفیت مدل

به منظور بررسی قدرت پیش بینی متغیرهای وابسته در مدل از آزمون های R^2 ، F^2 و Q^2 استفاده شده است. برای سنجش برازش کلی مدل از بین شاخص ها، شاخص های نیکویی برازش (GOF) بررسی شده است.

ضریب تعیین R^2

ضریب تعیین R^2 معیاری است که بیانگر میزان تغییرات هر یک از متغیرهای وابسته مدل است که به وسیله متغیرهای مستقل تبیین می شود. مقدار R^2 تنها برای متغیرهای درون زای مدل ارائه می شود و در مورد سازه های برون زای مقدار آن برابر صفر است. هرچه مقدار R^2 مربوط به سازه های درون زای مدل بیشتر باشد، نشان از برازش بهتر مدل است. سه مقدار ۱۹/۰، ۳۳/۰ و ۶۷/۰ به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای ضریب تعیین معرفی شده است.

جدول (۹): ضریب تعیین R^2

R^2	سازه
۰.۸۹۸	تهدید مالی
۰.۷۵۸	رفاه فردی

رفاه مالی	۰.۷۳۸
-----------	-------

همان‌طور که در جدول (۹) مشاهده می‌شود متغیرهای تهدید مالی، رفاه فردی و رفاه مالی به ترتیب با مقادیر ضریب تعیین ۰.۸۹۸، ۰.۷۵۸ و ۰.۷۳۸ دارای قدرت تبیین‌پذیری قوی می‌باشند.

شاخص اندازه تأثیر (F^2)

شاخص اندازه اثر دیگر شاخص برازش مدل است و برای متغیرهای مستقل برون‌زا مصداق دارد. شاخص F^2 برای یک متغیر مستقل، میزان تغییرات در برآورد متغیر وابسته را زمانی که اثر آن متغیر حذف شود را نشان می‌دهد. به عبارتی دیگر مقدار F^2 سهم متغیر مستقل در ضریب تعیین یک سازه درون‌زا را نشان می‌دهد. در مقادیر کمتر ۰/۰۲ سهم مستقل در وابسته کم، مقادیر بین ۰/۰۲ تا ۰/۱۵ ضعیف، مقادیر بین ۰/۱۵ تا ۰/۲۵ قابل قبول و مقادیر بالاتر از ۰/۲۵ سهم مستقل در وابسته قوی ارزیابی می‌شود. چنانچه در جدول ۱۰ مشاهده می‌شود. اندازه تأثیر مسیر سواد مالی بر رفاه فردی و رفاه مالی و همچنین مسیر رفاه فردی بر تهدید مالی قوی و بقیه مسیرها ضعیف می‌باشند.

جدول (۱۰): اندازه اثر F^2

	تهدید مالی	رفاه فردی	رفاه مالی
رفاه فردی	۰.۷۵۳		
رفاه مالی	۰.۰۵۰		
سواد مالی	۰.۰۴۶	۳.۱۳۲	۲.۸۱۰

معیار Q^2

جدول (۱۱): کیفیت پیش‌بینی‌کنندگی (Q^2)

Q^2	سازه
۰.۶۲۵	تهدید مالی
۰.۴۷۳	رفاه فردی
۰.۵۱۲	رفاه مالی

همان‌گونه که از جدول (۱۱) مشخص است قدرت پیش‌بینی متغیرهای مکنون درون‌زا در سطح قوی می‌باشد که بیانگر برازش مناسب برای مدل ساختاری می‌باشند.

شاخص‌های برازش کلی مدل

مدل کلی شامل هر دو بخش مدل اندازه‌گیری و ساختاری می‌شود و با تأیید برازش آن، بررسی برازش در یک مدل کامل می‌شود. برای بررسی برازش مدل کلی از معیار نیکوئی برازش^۱ (GOF) که طبق فرمول زیر محاسبه می‌شود استفاده شد.

$$GOF = \sqrt{\overline{Communalities} \cdot R^2}$$

$\overline{Communalities}$ نشانه میانگین مقادیر اشتراکی هر سازه می‌باشد و $\overline{R^2}$ نیز مقدار میانگین مقادیر R^2 سازه‌های درون‌زای مدل است.

^۱ Goodness of Fit

جدول (۱۲): مقادیر لازم برای ارزیابی معیار GOF

مقادیر اشتراکی	معیار R^2	متغیرهای درون‌زا
۰.۷۴۵	۰.۸۹۸	تهدید مالی
۰.۶۷۱	۰.۷۵۸	رفاه فردی
۰.۷۴۵	۰.۷۳۸	رفاه مالی
۱.۰۰	-	سواد مالی
۰.۷۹۰	۰.۷۹۸	میانگین
$GOF = \sqrt{\text{Communalities. } R^2} = ۰.۷۹۳$		

وتلس و همکاران^۱ (۲۰۰۹)، سه مقدار ۰/۰۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ را به‌عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای GOF معرفی کرده‌اند و اطلاعات جدول (۱۲) نشان می‌دهد که GOF محاسبه شده برای پژوهش ۰/۷۹۳ است که برازش قوی مدل پژوهش را مشخص می‌کند.

باتوجه به آزمون‌های انجام شده و نتایج ارائه شده، خلاصه بررسی فرضیات تحقیق به‌صورت جدول زیر به‌دست آمده است:

جدول (۱۳): خلاصه بررسی فرضیات تحقیق

نتیجه	مقادیر P	آماره t	خطای استاندارد	ضریب مسیر	فرضیات
تأیید	۰.۰۰۰	۴.۲۹۳	۰.۰۳۵	-۰.۱۵۲	سواد مالی ← تهدید مالی
تأیید	۰.۰۰۰	۶۹.۶۴۰	۰.۰۱۳	۰.۸۷۱	سواد مالی ← رفاه فردی
تأیید	۰.۰۰۰	۵۸.۷۰۹	۰.۰۱۵	۰.۸۵۹	سواد مالی ← رفاه مالی
تأیید	۰.۰۰۰	۲۰.۷۳۳	۰.۰۳۲	-۰.۶۶۳	رفاه فردی ← تهدید مالی
تأیید	۰.۰۰۰	۴.۳۸۸	۰.۰۳۷	-۰.۱۶۴	رفاه مالی ← تهدید مالی

بحث و نتیجه‌گیری

با توجه به نتایج، آزمون فرضیه اول نشان داد که بین سواد مالی و تهدیدات مالی رابطه منفی و معنی داری وجود دارد. در واقع امروزه درک نمودن مفاهیم و مهارت‌های مرتبط با سواد مالی به دلیل اینکه مصرف‌کننده را برای بقا در جامعه مدرن و مقاوم در برابر تنوع و پیچیدگی محصولات و خدمات مالی موجود توانا می‌سازد لازم و ضروری شده است. سواد مالی به خانوارها کمک می‌کند در تصمیم‌گیری‌های مالی خود بهتر عمل کنند، این مهارت شامل توانایی درک درست انتخاب‌های مالی، برنامه‌ریزی برای آینده، خرج کردن عاقلانه پول، پس انداز صحیح و آمادگی لازم برای مواجهه خانوارها با تهدیدات مالی می‌شود، تهدیدات مالی خانوارها شامل هرگونه عواملی می‌شود که می‌توانند به طور مستقیم یا غیرمستقیم به سرمایه و درآمد خانوار تأثیر بگذارند، همچنین تهدیدات مالی خانوارها می‌توانند باعث کاهش سرمایه، افزایش بدهی، کاهش درآمد و یا حتی تهدید به از دست دادن خانه و دارایی‌های خانوادگی شوند؛ بنابراین سواد مالی به خانوارها کمک می‌کند تا مسائل اقتصادی خود را به راحتی حل کنند و زندگی مرفه‌تری در حال و آینده داشته باشند. در نتیجه می‌توان اینطور بیان نمود که هرچه قدر سواد مالی خانوارها افزایش یابد، تهدیدات مالی آن‌ها کاهش می‌یابد، و همچنین سرپرستان خانوارها را برای شرایط اضطراری و نامطمئن آماده می‌کند. نتیجه این فرضیه با نتایج مطالعات مامون و همکاران (۲۰۲۱) مطابقت دارد.

¹ Wetzels et al

با توجه به نتایج آزمون فرضیه ۲-۱- بین سواد مالی و رفاه فردی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد. سواد مالی می‌تواند به خانوارها در رسیدن به اهدافشان کمک کند، و با درک بهتر نحوه بودجه‌بندی و صرفه‌جویی در پول، خانوارها می‌توانند برنامه‌هایی ایجاد کنند که انتظارات را تعیین می‌کند، آن‌ها را در قبال امور مالی خود مسئول می‌داند و مسیری را برای دستیابی به اهداف به‌ظاهر دست‌نیافتنی تعیین می‌کند. به بیانی دیگر سواد مالی، ترکیبی از آگاهی، دانش، مهارت، نگرش و رفتار لازم برای تصمیم‌گیری صحیح مالی می‌باشد که در نهایت منجر به دستیابی افراد به رفاه مالی فردی می‌شود؛ لذا هر چه سواد مالی سرپرستان خانوارها افزایش یابد، رفاه فردی آنان نیز افزایش خواهد یافت. مطالعات بردا و همکاران (۲۰۲۳) مطابقت دارد.

همچنین طبق نتایج به دست آمده از آزمون فرضیه ۲-۲- بین سواد مالی و رفاه مالی سرپرستان خانوارها رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد؛ عبارتی دیگر، هرچه سواد مالی سرپرستان خانوارها افزایش یابد رفاه مالی آن‌ها نیز افزایش خواهد یافت. یک فرد در صورتی باسواد مالی تلقی می‌شود که قادر به مدیریت مالی شخصی خود در زندگی و جامعه در حالت تغییر باشد، برای این امر باید فرد تلاش کند تا مفاهیم و ادراکات لازم را تحلیل نموده و مهارت‌های خود را در این زمینه توسعه دهد، همچنین بتواند تأثیرات تصمیمات مالی فرد بر روی خودش، دیگران و محیط را درک کند؛ لذا سواد مالی به افراد اجازه می‌دهد تا اصول بودجه‌بندی، پس‌انداز و سرمایه‌گذاری را درک کنند. این دانش به‌ویژه برای خانواده‌ها بسیار مهم است؛ زیرا برنامه‌ریزی مالی صحیح در ابتدای کار برای رفاه مالی طولانی‌مدت و بازنشستگی بسیار مهم می‌باشد. رفاه مالی به توانایی یک فرد در مدیریت منابع تحت اختیارش به صورت روزمره اشاره دارد. لذا، هرچه سرپرستان خانوارها از دانش مالی کافی برخوردار باشند رفاه مالی آن‌ها نیز افزایش خواهد یافت. نتیجه این فرضیه با مطالعات محمدی و همکاران (۱۴۰۱)، سلاجقه و قاسم زاد عقیانی (۱۴۰۱) و طاهر و همکاران (۲۰۲۱) مطابقت دارد.

نتایج فرضیه ۳-۱- نشان داد که بین رفاه فردی و تهدیدات مالی رابطه منفی و معنی داری وجود دارد. رفاه فردی شامل ارزیابی کلی فردی از کیفیت زندگی خود مبتنی بر استانداردهای شخصی می‌باشد، مانند رضایت از زندگی یا درک نمودن کیفیت زندگی خود و تجربه احساسات مثبت و منفی از زندگی اش می‌باشد، در نتیجه با افزایش رفاه فردی سرپرستان خانوارها، تهدیدات مالی آنان نیز کاهش می‌یابد. نتیجه این فرضیه با نتایج مطالعات بردا و همکاران (۲۰۲۳) مطابقت دارد.

همچنین نتایج فرضیه ۳-۲- نیز نشان داد که بین رفاه مالی و تهدیدات مالی رابطه منفی و معنی داری وجود دارد. توانایی یک خانوار در افزایش و مدیریت نقدینگی می‌تواند برای تعیین رفاه مالی آنان استفاده گردد، رفاه مالی به توانایی یک فرد در مدیریت منابع تحت اختیارش به صورت روزمره اشاره دارد؛ بنابراین رفاه مالی زمانی محقق می‌شود که شخص قادر به تأمین هزینه‌های زندگی باشد و مقداری پول پس‌انداز نماید و در زمان حال و آینده بر امور مالی شخصی خود کنترل داشته و احساس امنیت مالی نماید، در نتیجه می‌توان این طور بیان نمود که رفاه مالی برای خانوارها آزادی عمل و فراغت لازم برای پرداختن به تفریحات مناسب، آموزش و بسیاری امکانات دیگر را فراهم می‌کند؛ به بیانی دیگر رفاه مالی به معنای داشتن وضعیت مالی خوب و رضایت بخش است که به دلیل آن فرد قادر به تأمین نیازهای خود و خانواده‌اش می‌شود و از زندگی بهتری برخوردار است، اما تهدیدات مالی می‌تواند باعث کاهش رفاه مالی شخص شود. تهدیدات مالی شامل مواردی مانند افزایش هزینه‌ها، کاهش درآمد، بدهی‌های بالا، افزایش نرخ بهره و تورم می‌شود؛ بنابراین افراد برای مقابله با تهدیدات مالی، باید برنامه‌ریزی مالی مناسبی داشته باشند و از روش‌هایی مانند صرفه‌جویی در هزینه‌ها، سرمایه‌گذاری در بازار سرمایه و کاهش بدهی استفاده نمایند. نتیجه این فرضیه با نتایج مطالعات مامون و همکاران (۲۰۲۰) مطابقت دارد.

پیشنهادات

در راستای تایید فرضیه های تحقیق، پیشنهاد می شود خانوارها برای داشتن رفاه مالی صحیح، اول به افزایش درآمد فکر کنند تا کم کردن هزینه ها، برای این کار، می توانند به دنبال کسب درآمد اضافی با کارهای پاره وقت یا کارهای آنلاین باشند.

همچنین افراد از فضای مجازی استفاده درست نمایند، زیرا با بودن در فضای مجازی، می توانند دانش خود را در عرصه امور مالی به روز نگه دارند و از مطالب سایتها و صفحات شبکه های اجتماعی استفاده نمایند. به دیگر پژوهشگران پیشنهاد می شود به دلیل اینکه اکثر جامعه آماری این تحقیق ممکن است سابقه سرمایه گذاری در بازارهای سرمایه برای افزایش رفاه مالی خود را نداشته باشند، پیشنهاد می شود مشابه این تحقیق را در جامعه ای مورد آزمون قرار دهند که افراد آن جامعه سابقه سرمایه گذاری در حوزه های پر ریسک مانند ارز، طلا و بورس اوراق بهادار را داشته باشند، تا نقش سواد مالی نمود بیشتری پیدا کند.

منابع

- ✓ پیرایش راد، متین، حاجی ها، زهره، صفا، مژگان، غلامی جمکرانی، رضا، (۱۴۰۲)، تاثیر سواد مالی و نگرش نسبت به پول بر رفاه مالی، ششمین کنفرانس بین المللی تحولات نوین در مدیریت، اقتصاد و حسابداری، تهران.
- ✓ خضری پور، فاطمه، (۱۳۹۹)، بررسی رابطه بین سواد مالی و رفاه مالی کارکنان دانشگاه پیام نور کرمان، ششمین کنفرانس بین المللی پیشرفت های اخیر در مدیریت و مهندسی صنایع، تهران.
- ✓ سلاجقه، سنجر، قاسم زاده عقیبانی، قاسم، (۱۴۰۱)، رابطه سواد مالی و رفاه مالی بر میزان فشار روانی در بین کارکنان اداره مالیات شهر کرمان، پژوهش های کاربردی در مدیریت و حسابداری، دوره ۷، شماره ۲۸، صص ۷۹-۹۴.
- ✓ شهیر، امید، صمدی لرگانی، محمود، محفوظی، غلامرضا، پورعلی، محمدرضا، (۱۴۰۱)، بررسی رابطه ویژگی های شخصیتی و رفاه مالی و رفتار مالی جامعه حسابداران رسمی ایران، دوره ۱۱، شماره ۴۴، صص ۶۱-۷۴.
- ✓ فرخ بخت فومنی، علیرضا، احمدزاده، زهرا، (۱۴۰۰)، بررسی رابطه بین سواد مالی و رفاه کارکنان با توجه به نقش خودکارآمدی مالی در کارکنان مالی علوم پزشکی استان گیلان، نشریه علمی رویکردهای پژوهشی نوین مدیریت و حسابداری، دوره ۵، شماره ۱۸، صص ۱۳۶-۱۵۰.
- ✓ محقق کیا، نرگس، برمکی، ناهید، اقدامی، اکرم، (۱۴۰۰)، تعیین سطح سواد مالی و رابطه آن با رفتار مالی و نگرش مالی (مطالعه موردی دانشجویان موسسه آموزش عالی پرندک)، تحقیقات حسابداری و حسابرسی، دوره ۱۳، شماره ۵۱، صص ۱۸۷-۱۹۸.
- ✓ محمدی، منیژه، نادریان، آرش، اشرفی، مجید، جمادوردی گرگانی، دوجی، (۱۴۰۱)، به بررسی تأثیر سوگیری رفتاری خودکنترلی بر رفتار مالی و رفاه مالی از طریق نقش تعدیل گرسواد مالی سرمایه گذاران، دوره ۲، شماره ۴، صص ۲۷-۴۶.
- ✓ Bertha Estela-Delgado, Gilmer Montenegro, Jimmy Paan, Wilter C. Morales-García, Ronald Castillo- Blanco 4, Liset Sairitupa-Sanchez and Jacksaint Saintila (2023) Personal well-being and financial threats in Peruvian adults: The mediating role of financial well-being, TYPE Original Research PUBLISHED ,(27).
- ✓ Delafrooz, N., Paim, L. H. (2013). Role of financial stress on relationship between financial problem and financial wellness among Malaysia workers. African Journal of Business Management. 7(20), 1966-1972.

- ✓ Chung-Hua Shen, Shih-Jie Lin, De-Piao Tang, Yu-Jen Hsiao. (2021)The relationship between financial disputes and financial literacy." Pacific-Basin Finance Journal journal, homepage: www.elsevier.com/locate/pacfin.
- ✓ DEMIRHAN,D.,BABACAN,O.,ARDOĞAN,A.R.,TATARLAR,C.(2019).Relationshiop between financial literacy and financialself-efficacy:aresearchonuniversitystudents. International Conference on Applied Economics and Finance, 500-515.
- ✓ Kaczmarek, J., Alonso, S. L. N., Sokołowski, A., Fijorek, K., & Denkowska, S. (2021). Financial threat profiles of industrial enterprises in Poland. *Oeconomia Copernicana*, 12(2), 463-498.
- ✓ Lusardi, A. Noemi, O., & Saridakis, G. (2017)."Millennials and Financial Literacy: A Global Perspective Pierrakis, Yannis., Do publicly backed venture capital investments promote innovation? Differences between privately and publicly backed funds in the UK venture capital market, *Journal of Business Venturing Insights*, (7), 55-64.
- ✓ Liu, L., Zhang, H. (2021). Financial literacy Sefl-efficacy and risky credit behavior amongcollege students: evidence from Anline consumer credit, *journal of behavioral andexperimental finance*.
- ✓ Razen Michael, Jürgen Huber, Laura Hueber, Michael Kirchler, Matthias Stefan. (2021). Financial literacy, economic preferences, and adolescents' field behavior, 1-6.
- ✓ Marjanovic, Z., Greenglass, E. R., Fiksenbaum, L., Witte, H.De, Garcia-Santos, F.,Buchwald, P. (2015). Evaluation of the financial threat scale (FTS) in fourEuropean, non-student samples. *J. Behav. Exp. Econ.* 55, 72–80. doi:10.1016/J.SOCEC.2014.12.001.
- ✓ Madinga, kosivile Welcome, Eugene Tafadzwa Maziriri, Tinashe Chuchu, Zinzi Magoda(2022). An Investigation of the Impact of Financial Literacy and Financial Socialization on Financial Satisfaction: Mediating Role of Financial Risk Attitude. *Global Journal of Emerging Market Economies*.
- ✓ Mamun, M. A., Akter, S., Hossain, I., Faisal, M. T. H., Rahman, M. A., Arefin, A.,et al. (2020). Financial threat, hardship and distress predict depression, anxiety andstress among the unemployed youths: a Bangladeshi Multi-City study. *J. Affect. Disord.* 276, 1149–1158. doi: 10.1016/J.JAD.2020.06.075.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی